

О.В. Топоркова, канд. екон. наук, доц. (*ХДУХТ, Харків*)
Т.О. Євлаш, асп. (*ХДУХТ, Харків*)

СЕК'ЮРИТИЗАЦІЯ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ ЯК ПЕРСПЕКТИВНИЙ НАПРЯМ ЇЇ РЕФІНАНСУВАННЯ

На сьогоднішній день не існує якого-небудь однозначного вирішення проблеми наростаючої кризи неплатежів. Усі розроблені схеми реструктуризації заборгованості мають цілий ряд недоліків, тому при управлінні дебіторською заборгованістю необхідно в собічно вивчити кожен конкретний випадок, зводячи до мінімуму дію негативних наслідків і враховуючи не тільки економічні, а й політичні фактори.

Існування проблеми низької якості дебіторської заборгованості торговельних підприємств та її високого рівня неповернення доцільно вирішувати через пошук новітніх напрямів управління, одним з яких є її сек'юритизація.

Отже, дослідження тенденцій розвитку сек'юритизації на сучасному етапі потребує відповідного наукового дослідження з розробкою ефективних практичних рекомендацій для цілей обліку та управління дебіторською заборгованістю.

Наявність публікацій, що присвячені процесу сек'юритизації активів є досить великою, проте, більшість з них стосуються саме банківських активів. Крім того, вищезазначені публікації не дають чіткого розуміння застосування сек'юритизації активів у діяльності підприємств, а також не відображають механізму здійснення операцій сек'юритизації в умовах вітчизняного ринку. Тому розробка механізму трансформації активів в цінні папери торговельних підприємств, зокрема дебіторської заборгованості в умовах вітчизняного фінансового ринку є актуальним питанням сьогодення.

При проведенні процесу трансформації фінансових активів в цінні папери необхідно кваліфікувати операцію як позабалансова сек'юритизація, яка відповідає конкретним критеріям:

- якщо продаж відповідає визначеним критеріям, то він може бути видалений з балансу із відповідною заміною на готівку;
- якщо продаж не відповідає навіть одному критерію, то він повинен залишитися на балансі.

В сучасній практиці фінансового менеджменту в Україні управління дебіторською заборгованістю при виборі такого перспективного методу рефінансування як сек'юритизації, основним детермінантним підходом є передача контролю на права вимоги.

На нашу думку, доцільно визначати три критерії передачі контролю дебіторською заборгованістю при її сек'юритизації:

– 1-ий критерій – дійсний (істинний) продаж (активи повинні бути вилучені з балансу і знаходитися поза досяжністю підприємства-оригінатора; також не повинно бути можливості консолідації активів спеціального цільового підприємства з підприємством-оригінатором, що передає свої активи);

– 2-ий критерій – передача кваліфікованій незалежній юридичній особі «спеціального призначення» (SPE);

– 3-ій критерій – неможливість здійснення зворотного придбання дебіторської заборгованості (відсутність можливості контролю над дебіторською заборгованістю та отримання вигід від неї після здійснення процесу трансформації активів в цінні папери).

Перспективи використання сек'юритизації дебіторської заборгованості як важеля управління нею, пов'язані з низкою переваг, до яких, насамперед, слід віднести:

– покращення операційних результатів діяльності поточного року оригінатора, оскільки майно списується з балансу, що дає можливість визнання прибутку або збитку негайно;

– зменшення залежності від незабезпеченого боргу, зокрема, вексялями;

– збільшення ліквідності та сприйняття як недорогого методу фінансування із низьким рівнем ризику;

– підвищення рівня конкурентоспроможності підприємств через зниження ризику внаслідок його фактичного відокремлення від активів;

– вирішення проблеми недостатності грошових коштів для здійснення активних операцій, оскільки знижується частка проблемної дебіторської заборгованості у структурі активів підприємства;

– підвищення оборотності дебіторської заборгованості, що особливо актуально для підприємств з тривалим циклом продаж.

Сукупність зазначених переваг визначає необхідність активного використання методу сек'юритизації для підвищення ефективності управління дебіторською заборгованістю та різноплановості застосовуваних методів у вітчизняній практиці господарювання.

Вищезазначене дає змогу стверджувати, що можливість перетворення фінансових активів в цінні папери забезпечить основу для рефінансування дебіторської заборгованості сучасних підприємств на ринку капіталу та додасть їм необхідну ліквідність.